

Inleiding

Myriam Dumortier - Instituut voor Natuurbehoud

Duurzaam gebruik voorziet in de behoeften van de huidige generaties zonder de behoeften van de toekomstige generaties in het gedrang te brengen. In het NARA 2003 behandelen we het streven naar duurzaam gebruik van inheemse planten of dieren of (half)natuurlijke ecosystemen. Het gaat hier om activiteiten die andere doelstellingen dan natuurbehoud nastreven, maar die geleidelijk natuurbehoud evenwaardig in hun doelstellingen zijn gaan opnemen. Daarmee komen naast de intrinsieke waarden (biodiversiteit, natuurlijke processen) ook de maatschappelijke waarden (recreatie, hout) van de natuur aan bod in het NARA. Het is een nieuwe dimensie, een antwoord op de toegenomen aandacht voor duurzame ontwikkeling sinds de wereldtop over duurzame ontwikkeling in Johannesburg in augustus 2002. Duurzaam gebruik is ook van belang voor het thema van dit NARA, nl. Speciale Beschermingszones (SBZ's). De richtlijnen stellen immers dat SBZ's duurzaam gebruikt mogen worden, met die randvoorwaarde dat de bescherming van de beoogde soorten en habitats niet in het gedrang mag komen.

In het deel Duurzaam gebruik van NARA 2003 komen duurzame houtoogst, binnenvisserij en jacht aan bod. In het deel Bescherming en herstel zijn er aansluitende hoofdstukken over bosbeleid en waterbeleid. In de toekomst zal dit deel uitgebreid worden naar bv. het duurzaam recreatief gebruik van bossen, oppervlaktewateren en natuurgebieden. Bij positieve evoluties zouden bepaalde activiteiten die nu in het deel Verstoringen ondergebracht zijn naar het deel Duurzaam gebruik kunnen overgaan, bv. wanneer grondwaterwinning evolueert naar duurzaam beheer van

de grondwaterreserves, met daarbij niet alleen aandacht voor drinkwatervoorziening voor toekomstige generaties maar ook voor een permanent gunstige hydrologische toestand van de natuurgebieden in de omgeving.

Bosbeheer, wildbeheer en visstandsbeheer maken een evolutie door van op gebruik gerichte manipulatie van de natuur (homogene beplantingen, uitzetten van wild en vissen, soms introductie van uitheemse soorten) naar een duurzaam gebruik. Dit gebruik streeft ernaar de draagkracht niet te overschrijden: niet meer kappen dan de aanwas en niet meer schieten of vangen dan de populatieaan-groei. De zorg voor intrinsieke waarden betekent behoedzaam zijn voor de kwetsbaarheid van natuurlijke elementen. Dit komt o.a. tot uiting in een periodiek verbod op jacht, visserij of bosexploitatie tijdens bv. de voortplantings-tijd (gesloten tijd of schoontijd) of een lokaal permanent verbod op gebruik om natuurlijke processen kansen te geven (bosreservaten). Voor wat de houtoogst betreft, heeft het streven naar meer natuurlijke ecosystemen implicaties voor de verwerkende nijverheid: er zal in de toekomst meer inheems loofhout en minder naaldhout en populier beschikbaar zijn.

Het streven naar duurzaam gebruik kenmerkt zich door een planmatige aanpak (bosbeheerplannen, wildbeheerplannen, planmatig visstandsbeheer en bevissingsplan-nen). Voor de opmaak van deze plannen is voldoende infor-matie vereist, zowel over de ecosystemen als over de directe en neveneffecten van het gebruik (bv. kwetsbaarheidsanalyse van openbare wateren voor visserijactivitei-ten). Monitoring en bijsturing helpen om met de onzeker-

Foto Deel V (Yves Adams).

Volgens de statistieken van de wildbeheereenheden ging de haas de laatste jaren achteruit en wordt de soort minder bejaagd.

heden en risico's van dynamische ecologische systemen om te gaan. Houtkap, afschot en visvangst alsook houtvoorraden en populatiegroottes zijn courant gebruikte indicatoren. Deze zijn dikwijls ontoereikend om duurzaamheid te beoordelen. Voor jacht zijn parameters over de algemene gezondheidstoestand en de voortplanting van de dieren beter geschikt. Soms is er nood aan experimenteel veldonderzoek om specifieke vragen te beantwoorden. Via monitoring wordt de duurzaamheid van het beheer gecontroleerd. Voor de houtoogst kan de consument via certificering ingelicht worden over de duurzaamheid.

De eigendomstoestand beïnvloedt de duurzaamheid van het gebruik. Bij openbare besturen is er doorgaans meer ruimte voor duurzaamheid dan bij particulieren. Voor openbare bossen werd een vooruitstrevende beheervisie opgesteld, die duurzaamheid nastreeft en ruime aandacht

schenkt aan natuurbehoud. O.a. via bosgroepen worden ook privé-boseigenaars betrokken in duurzaam bosbeheer. Subsidiereregelingen zijn hier stimulerend. In visserijbeheer-eenheden gaan vissersverenigingen en provinciale visserij-commissies samenwerken rond planmatig visstandsbeheer en bevissingsplannen voor openbare wateren. In veel privé-wateren is duurzaam beheer nog veraf. Beheerovereenkomsten kunnen hier verbetering brengen. Er is een trend naar responsabilisering van privé-eigenaars en -gebruikers. Duurzaam gebruik van natuur vergt samenwerking met doelgroepen die voorheen nauwelijks bij natuurbehoud betrokken waren: bosbezitters, bosexploitanten, jagers en vissers. Ongeveer 2,9 % van de bevolking werpt wel eens een hengel uit. Via wildbeheereenheden komt bv. overleg tot stand tussen jagers en landbouwers. Het kan het draagvlak voor natuurbehoud maar ten goede komen.

